

OKÉNKO DO MINULOSTI HORNÍ BEČVY

Z dějin Martináku v letech 1944–1950

Konfident ostravského gestapa Jašek, vydávající se za vedoucího ilegální komunistické organizace v Ostravě, která chtěla s partyzány navázat spojení a spolupráci, získal vedle karlovických odbojářů důvěru i Rudolfa Kubáně. **2. listopadu 1944** dopoledne vedli Jaška z Martináku na smlouvané místo schůzky s partyzánským velením pod Čertovým mlýnem Bohumil Jakeš z Karlovic a Josef Kubáň. Jim naproti vyslali partyzáni Jana Dvořáka. Ovšem jen co se účastníci schůzky už nadohled k sobě blížili, najednou se za jejich zády ozvala střelba. K místu se náhodně dostala nacistická hlídka, pátrající v horách po partyzánech, a po podezřelých v lese zahájila palbu. Zatímco Jašek s doprovodem i s Dvořákem unikli dolů na Martinák, oba partyzánské velitele, ač se z obklíčení probili, byli vážně zraněni. Náčelník štábu kpt. Murzin našel pomoc u Tkáčů na Znajce, zatímco velitel oddílu por. Ušiak, jemuž prošťelili obě ruce nad zápěstím, se s námahou doplížil na Martinák. Klepal holí na okno kuchyně a pokojské Boženě Fiuráškové řekl, ať rychle zavolá Josefa Kubáně. A jak seděl u zdi, obě ruce si držel pod pažemi, omdlel a svalil se na zem. Josef a Rudolf Kubáňovi ho přenesli do ubytovacího srubu, roztrhali prostěradlo a ošetřovali ho. Amálie Kubáňová přináší manželovy šaty, do kterých ho převlékli. Josef Kubáň sedl na kolo, sjel do Čeladné a marně volal po doktorech o pomoc. Domluvil s řezníkem Machandrem, že Ušiaka autem odveze do Čeladné, kde bude snadnější zajistit mu lékaře. Protože Martinák po přestřelce nebyl bezpečným místem, Ušiak po krátkém odpočinku odešel do 50 metrů vzdálené, v kotlině okraje lesa ukryté chaloupky vdovy Františky Macurové. Její tři synové, lesní dělníci Josef, Jan a Jaroslav byli pomocníky partyzánského oddílu. Ušiak se sotva držel na nohou,

ve světnici se hned převálil na postel. S Josefem se domlouvá, co udělat, pokud by se na Martináku objevili Němci.

Maminka Macurových mu ošetřuje krví stále prosakující rány. Jan stojí venku na stráž. O půldruhé v noci pro něho přijeli Machandr s Vinklerem, na plachtách ho přenesli do auta a odvezli i s Dvořákem k Machandru do Čeladné.

3. listopadu při pokračujícím protipartyzánském pátrání se por. Ušiak v obklíčeném domku Machandrových zastřelil a jeho pobočník Dvořák se rozhodl zachránit si život zradou. Ráno přijíždí na Martinák nacistická policejní jednotka a nastupuje do pátrání v okolí Čertova mlýna. Štábní bunkr partyzánského oddílu na úbočí Kněhyně byl přepaden, čtyři až šest partyzánů bylo zastřeleno, dva zadrženi, ostatní unikli. Hlídkujícímu vojáku v vchodu do hostince Rudolf Kubáň s dcerou Drahomírou (1928-2000), která lépe ovládala němčinu, přináší čaj, aby od něho získali informace o jejich akci.

4. listopadu následkem Dvořákovy zrady nastává první vlna zatýkání pomocníků partyzánů v Čeladné a na Martináku, kde od dopoledne až do večera jsou zadržováni a prověřováni přicházející lidé. Je zatčen vrchní číšník Josef Kubáň a odpoledne z Rožnova se vracející Rudolf Kubáň. Za této vypjaté situace Jaroslav Macura utíká z Martináku rychle vyrozumět obecního tajemníka Rosku, rovněž zapojeného v odboji. Volí nejkratší možnou trasu přes Lopůnku, Spálenku a úbočími Kyčery přes Kotůlkovice, Barošovice a Lúky přímo k radnici.

Na jeho počest se každoročně začátkem května u příležitosti výročí osvobození obce koná závod v přespolním běhu - Macurův memoriál.

Od nedělního rána **5. listopadu** pokračuje rozsáhlé zatýkání dalších podporovatelů partyzánů na Bečvách, jemuž neunikl ani Roska, který nechtěl opustit svou rodinu. V hostinci Na Nové jsou zatčeni sourozenci Božena a Vladimír Kubáňovi, jejich sestra Anděla Ladovská (1920-2016) a švagr Arnošt Ladovský, zatímco jejich matka byla v kostele na Hutisku. Většina zadržovaných byla uvězněna v budově lesního úřadu na Bílé. Po zjištění, že je těhotná, byla Anděla Ladovská propuštěna a přináší sestře Amálii na Martinák vzkaz od manžela Rudolfa, aby se s dětmi okamžitě odstěhovala k matce na Pr. Bečvu.

7. listopadu došlo na Bílé k otřesné scéně střílení do Vladimíra Kubáně, který v psychickém vypětí vrátil políček dozorců, který ho bil. Pietním místem zůstává jeho udržovaný hrob na Bílé.



Vladimír Kubáň (1902-1944)



Josef Macura (1913-1945)



Jaroslav Macura (1920-1945)

8. listopadu večer přichází k Amálii Josef Macura se dvěma partyzány a sděluje, že v počtu šesti mužů zvažují ozbrojený přepad policejní jednotky na Bílé, aby zadržené osvobodili. Ona jim jejich záměr rozmlouvá, aby střetem s mnohonásobnou přesilou nevyvolali ještě větší neštěstí. Na Martináku, zvláště když byl za protipartyzánské akce Tetřev **16. - 22. listopadu** neustále obsazen esesáky, Amálie Kubáňová s dcerou Drahomírou a pokojskou prožívaly strašné dny. Zvečera, kdy byl na Humenci nalezen zastřelený německý voják, jim sdělili, že je ráno odvezou k výslechu. Připravovaly se na to nejhorší, ale druhého dne se nic nedělo. Až jeden z vojáků, kuchař, Rakušan, jim prozradil, že akce byla odvolána, protože voják se zastřelil sám,

spáchal sebevraždu a nebyl to čin partyzánů. **30. listopadu** večer byl zatčen Jaroslav Macura. Vracel se za tmy z Podolánek z práce v lese a netušil, že doma, kde vyslyšali a umlčeli jeho matku, na něho čekají příslušníci nacistické policejní jednotky.

Existovala domněnka, že Amálie s dcerou byly na Martináku ponechány kvůli provozu hostince, aby za pokračujících kontrol a výslechů byli případně zajištěni partyzáni, kteří by se tu mohli objevit. Dokonce se proslýchalo, že K. H. Frank měl pronést výrok, aby ostravské gestapo hostinci na Martináku připravilo Ježíška a jako partyzánské hnízdo ho nechalo na Štědrý den vyhodit do povětří. Až v poslední dny před Štědrým dnem Amálie Kubáňová chatu uzavřela a z Martináku se s dětmi vystěhovala k matce Na Novou. Našli se lidé, kteří se do uzavřeného hostince vloupli a kradli tam.

28. prosince neušel zatčení Josef Macura.

Andělín Šulík, často na Martináku pobývací s rodinou a po Mnichově služebně i jako evakuační komisař Slezské finanční správy, byl vězněn v Brně v Kounicových kolejích. Měl na starosti sběr a roznášení prádla vězňů. **9. ledna 1945** před polednem, když nesl prádlo do kanceláře, stálo na chodbě čelem ke zdi 10 mužů v civilu. Najednou jeden z nich se k němu prudce otočil, vrhl se mu kolem krku a dychtivě se ho ptal: „*Anděline, co bude s námi?*“ K svému zděšení poznal Rudolfa Kubáňe. Přes okno chodby viděl na dvoře přípravy k popravám, a tak se ho jen zeptal: „*Už jsi byl u výslechu?*“ Odpověděl: „*Ne*“. „*Pak patrně půjdete na transport.*“ Rudolf mu stačil ještě říci: „*Prosím tě, pro každý případ, vrátíš-li se, vyřídí můj pozdrav rodině!*“ V tom bylo slyšet kroky strážce a on rychle vešel do kanceláře. Při návratu ze dveří kanceláře viděl přes okno, jak na písku v trenýrkách se zavázanýma rukama vzadu klečí statečný Rudolf Kubáň a dostává z pistole ránu do týla...

22. ledna byl v Kounicových kolejích popraven Jaroslav Macura a **6. února** byl ve Flossenbürge umučen jeho bratr Josef.

Dle výnosů okr. soudu v Rožnově byli prohlášeni za zemřelé Josef Kubáň k **1. únoru 1945**, umučen ve Flossenbürge, a Božena Kubáňová k **10. dubnu 1945**. Podle svědectví z Mauthausenu byla Božena ve skupince českých vězňů, kteří byli po transportu ihned uvrženi do bunkru a pak v noci do plynové komory. Rakušan Kandut, kápo z krematoria, při odklizení jejich šatů náhodně našel její občanskou legitimaci.

Amálie Kubáňová hostinec a chatu na Martináku znovuotevřela od 1. září 1945 a jak ve vzpomínkách uvedla, „*v domnění, že se chlapci se sestrou z koncentráku vrátí, tak jsem tam znovu šla a trápila se až do r. 1950, kdy to komunisti znárodnili.*“

V neděli **1. června 1947** po zádušní mši v kostele na H. Bečvě uspořádal Klub čsl. turistů z Ostravy – Přívozu na Martináku vzpomínkovou slavnost s odhalením pamětní

desky se jmény svých 16 umučených a popravených členů. Mezi nimi Rudolfa, Boženy a Josefa Kubáňových a bratrů Macurových.

3. srpna 1947 při slavnosti svěcení nově rekonstruovaného kostela na Horní Bečvě armádní generál Boček, náčelník Hlavního štábu čsl. branné moci, udělil jménem prezidenta republiky pozůstalým po jedenácti umučených a popravených občanech Čsl. válečný kříž 1939 in memoriam. Amálie Kubáňová, která vyznamenání převzala za manžela Rudolfa, jménem přítomných pozůstalých ve veřejném projevu vyslovila generálu Bočkovi za obdržení vyznamenání poděkování.

Karel J. Malina



Vdova Františka Macurová (1882-1954), převzala dva Čsl. válečné kříže 1939, udělené in memoriam jejím synům Josefovi a Jaroslavovi.



Vdova Rozálie Kubáňová (1881-1968), maminka sourozenců Kubáňových, obdržela z rukou armádního generála Bočka tři Čsl. válečné kříže 1939, udělené in memoriam jejím třem dětem.